

A kérelmező azt állítja, hogy a csecsenföldi konfliktus során 2000. február 20. körül az egyik grózniji kórház embertelen körülmények közötti kiürítése során betegeket és egészségügyieket egyaránt súlyosan bántalmaztak, személy szerint őt számos alkalommal ütlegették, jogtalanul letartóztatták és elfogadhatatlan körülmények között tartották fogva, s más olyan sérelmek is érték, melyek összeegyeztethetetlenek az egyezmény számos cikkével.

A kérelmet a bíróság egyik kamarája fogja megvizsgálni.

Kommentár. Amint a fenti ismertetésből látható, a kérelem megvizsgálása még csak a kezdeti stádiumban van, elfogadhatóságáról sem született döntés. A közönség az ügyről csak a bíróság hivatalos vezetőjének sajtóközleménye alapján szerezhetett tudomást, s ez is mutatja, hogy az ügy bizonyos szempontból rendhagyó, hiszen a bíróság inkább az ügyek előrehaladottabb szakaszairól szokott közleményt kiadni.

Az Orosz Föderáció 1996. február 20-én vált az Európa Tanács tagjává. Emlékeztetek az Oroszországot az ET-be való befogadást megelőző olykor éles politikai viták. Az ellenzők nem hittek abban, hogy a jó hetvenéves totalitárius berendezkedést követő demokratikus fordulat után néhány évvel olyan mérvű reformokat lehetett keresztülvinni Oroszországban, hogy az kielégíti az Európa Tanács Alapokmányában a tagországokkal szemben megfogalmazott követelményeket. Ezek a kételemek a csecsenföldi konfliktus idején felerősödtek, és 1999 végére az ET Parlamenti Közgyűlése és Miniszteri Bizottsága is az ET-ben szokásos eljárásokhoz képest drasztikus lépésekre kényszerült. ⁵ A főtitkár az egyezmény hatályba lépése óta első ízben élt az 52. cikk által számára biztosított jogkörrel⁶ egyetlen állam vonatkozásában, korábban mindig vagy valamennyi, vagy legalábbis egyszerre több államtól kért fekvilágosítást, és korántsem olyan éles helyzetekben, mint a csecsenföldi konfliktus. A főtitkár az Orosz Föderáció válságait nem találta kielégítőnek, és azokat nem fogadta el. Az ET és Oroszország alapvetően eltérő nézeteket vall arról, hogy egy államnak – még ha indokoltan és jogszerűen lép is fel a területi egységét fenyegető, és a polgári lakosság emberi jogait semmibe vevő szakadárak ellen, akik között nagy számban vannak külföldről toborzott kérelhetetlen terrorista zsoldosok és bűnözők is – akciói során tekintettel kell lennie a humanitárius nemzetközi jogra, az ártatlan civil lakosság alapvető emberi jogaira, de még – a bíróságnak az ír, a baszk és más országban működő terroristák elleni fellépés módszereivel összefüggésben hozott nagyszámú ítéletében kidolgozott jogelveknek megfelelően – a terroristákat megillető emberi jogokra is. Az orosz anti-terrorista egységek válogatás és megkülönböztetés nélküli, a civil lakosságot sem kímélő fellépése az, melyet az ET elfogadhatatlannak talált, míg az orosz hatóságok azt állítják, hogy csak a totális hadviselés eszközeivel lehet véget vetni a csecsen szakadár mozgalomnak.

Az ET is, az Orosz Föderáció is meglehetősen elszánt arra, hogy saját megközelítését érvényesítse. Szimptomatikus, hogy az európai civil társadalom is akcióba fogott: nem lehet kételyünk afelől, hogy a panaszos ma Csecsenföldről aligha juttathatta volna el panaszát az emberi jogok iránt elkötelezett európai civilszervezetek segítségével nélkül, – gondoljunk csak arra, hogy a bíróság előtt egy londoni ügyvédi cég képviseli. Nem lenne meglepetés, ha több hasonló csecsenföldi panaszt nyújtanának be a közeljövőben a bírósághoz. Valószínűsíthető, hogy a csecsen konfliktus és annak emberi jogi vonatkozásai még hosszabb ideig a nemzetközi közösség együttérző és aggódó figyelmének tárgya lesz. Ebből a szempontból érdekes a kezdetektől figyelemmel kísérni a Sashita Kashmagometovna Kashiuva kontra Oroszország-ügy Bíróság előtti fejleményeit.

3.

*Jog az élethez, a hatékony jogorvoslatához,
a diszkrimináció tilalma
(Az egyezmény 2., 13. és 14. cikke)
A Velikova kontra Bulgária-ügy⁷*

Az ügy körülményei. A kérelmező roma élettársa marhalopás gyanúja miatti őrizetbe vételét követő 12 órán belül ismeretlen körülmények között meghalt a rendőrség fogdájában. Ez 1994 szeptemberében történt. A halál körülményeinek kiderítésére, amely Velikova asszony állítása szerint azért következett be, mert élettársát cigány származása miatt a rendőrség súlyosan bántalmazta, 1994 decembere óta a hatóságok a kérelmező többszöri sürgetése ellenére a panasznak a bírósághoz történt benyújtásáig, 1998 februárjáig semmit nem tettek.

Az orvosszakértő szerint a halál a felső végtagokon és a test hátsó részein keletkezett mély és széles sebekből származó nagyfokú vérvesztés miatt következett be. A bolgár kormány képviselője szerint nem lehet kizárni, hogy sérüléseit az elhalt még letartóztatása előtt szenvedte el, úgy, hogy elesett.

A bíróság ítélete. A bolgár kormány által sem vitatott tényállás szerint őrizetbe vételekor a kérelmező élettársa ismerőseivel kártyázott, a rendőröket maga követte, tehát járóképes volt, letartóztatása első két órájában nem panaszkodott sebesülésre vagy fájdalomra, és sem zárkatársai, sem a rendőrök, akik látták, vagy érintkeztek vele, nem tudtak számot adni arról, hogy az áldozat testén bármilyen sérülés lett volna. Az ügyészesség megállapítása szerint a halál tudatos bántalmazás eredmény kellett hogy legyen, s a boncolást végző orvosszakértő sem említette a lehetséges halálokok között a kormány által feltételezett elesést. Mindez elegendő bizonyíték arra, hogy az áldozat sérüléseit letartóztatása során szenvedte el, azokat má-

sok, mint az öt őrző rendőrök, aligha okozhatták, és az elvérést következtében beállott halál önmagában is alátámasztja, hogy a hatóságok az áldozat halálát megakadályozandó a tőlük elvárható intézkedés minimumát is elmulasztották. Bulgária tehát megsértette az áldozatnak az egyezmény 2. cikkében biztosított jogait.

De a 2. cikk azt is megköveteli a tagállamoktól, hogy ha valaki erőszakos halál áldozata, alapos és részrehajlás nélküli vizsgálatot folytassanak le a halál körülményeinek kivizsgálására. Ebben az ügyben a hatóságok számos nyomon elindulhattak volna az igazság kiderítése érdekében: meg kellett volna hallgatniuk az áldozat társaságában lévő személyeket az őrizetbe vétel körülményeiről, azokat a rendőröket, akik vele letartóztatása során akár mint gyanúsítottal, akár mint a rendőrségi fogdában őrzött személlyel érintkezésbe kerültek, meg kellett volna hallgatni zárkatársait és az orvosszakértőket. A hatóságok mindezt nem tették meg, és a haláleset kivizsgálásával megbízott rendőr tevékenysége felett felügyeletet gyakorló ügyész sem tett semmit hatékony vizsgálat lefolytatására a haláleset és a panasznak a bírósághoz történő benyújtása között eltelt több mint három év alatt. Bulgária tehát abban a tekintetben is felelős az áldozat élethez való jogának megsértése miatt, hogy elmulasztotta a halálesetet kivizsgálni.

Az ítélet elmarasztalta Bulgáriát az egyezmény 13. cikkének megsértésében is,⁸ mivel a hatóságok a kérelmező többszöri kérése ellenére nem vizsgálták ki az eset körülményeit.

Az egyezménynek a faji hovatartozás miatti diszkriminációt tiltó 14. cikkének a megsértését a Bíróság nem állapította meg, mert nem találta ésszerű kétséget kizáró bizonyítékkal alátámasztottnak, hogy az áldozat halálának körülményeit és a hatékony vizsgálat elmaradását a vele szemben megnyilvánuló faji előítélet motiválta volna.

Kommentár. Ez a tragikus ügy az egyezmény 2. cikkének értelmezését illetően több fontos, bár a bíróság gyakorlatában nem merőben új következtetés levonására is alkalmas adhatna, mégis a 14. cikkel kapcsolatos döntéshez szeretnék egy rövid megjegyzést fűzni, részben a zámolyi romák strasbourggi panaszügyével kapcsolatban, aminek kimenetelét e tanulmány elkészítésekor természetesen nem lehet előre látni. Habár nehezen hihető, hogy az áldozat cigány származása ne játszott volna szerepet a halálához vezető eseményekben, s tekintetbe véve azt is, hogy távolról sem ez az első és egyetlen panasz Bulgária ellen, melynek tényei szerint romákat súlyosan bántalmaztak, a bíróságnak az a gyakorlata, hogy csak „ésszerű, kétséget kizáró bizonyítékkal alátámasztott” állítás alapján tud arra a következtetésre jutni, hogy az egyezmény adott cikkét megsértették. Velikova asszony és jogi képviselője ilyen bizonyíték-

kal (ami természetesen nem csak közvetlen tárgyi bizonyíték lehet, hanem minden olyan elem, mely ésszerűen alátámaszt egy állítást) nem tudott szolgálni. Velikova iskolázatlan, egyszerű és szegény asszony, jogi képviselőjének adott meghatalmazásán ujjnyomata szerepel, mivel nem tud írni. Fel lehet tenni a kérdést, mennyiben lehetett volna tőle elvárni, hogy jogi értelemben vett bizonyítékot szolgáltatson azt illetően, hogy élettársa a rendőrök faji előítéletének áldozata volt. A strasbourggi bizonyítási követelmények, melyek nem tekinthetők sem lényegesen szigorúbbnak, sem enyhébbnek az egyes országok eljárásjogi követelményeivel összehasonlítva, a kérelmezőket képviselő jogászoktól, civil szervezetektől a strasbourggi eljárás magas szintű ismeretét kívánják meg, ha diszkriminációt panaszoló ügyfelük ügyét diadalra akarják vinni.

4.

*Jog a magánélet tiszteletben tartásához
(Az egyezmény 8. cikke)*

A Foxley kontra Egyesült Királyság-ügy⁹

Az ügy körülményei. Foxley-t a brit bíróságok szabadságvesztés büntetésre ítélték a Hadügyminisztérium hadianyagbeszerzőjeként elkövetett korrupciós bűncselekmények miatt. Mintegy másfél millió font értékű elkobzással is sújtották, e kötelezettségének nem tudott eleget tenni. Az e tartozása behajtására kijelölt személyt (*receiver*) később csődtömeggondnoknak is kijelölték, amikor a Hadügyminisztérium csődeljárást kezdeményezett ellene.

A csődtömeggondnok kérelmére a bíró úgynevezett átirányítási végzést hozott, melynek értelmében a Foxley (a továbbiakban: kérelmező) címére érkezett összes postai küldeményt a csődtömeggondnoknak kellett kézbesíteni. A végzés alapján nagyszámú levél- és csomagküldeményt továbbítottak a csődtömeggondnoknak, többek között a kérelmezőt az elkobzási ügyben képviselő ügyvéd leveleit is. Ezeket a csődtömeggondnok, aki *receiver*-i minőségében a kérelmező ellenfele volt az elkobzás végrehajtása során, felbontotta, azokról másolatot készített, és ezután továbbította a kérelmezőnek, éspedig nem csak a bíróságnak az átirányítási végzésében megszabott határidő (három hónap) során, hanem ezt követően is bizonyos ideig.

A panasz az volt, hogy a kérelmező levelezésének tiszteletben tartásához való jogát megsértették.

A bíróság ítélete. A csődtömeggondnok/*receiver*-nek a bíróság álláspontja szerint tudatában kellett lennie, mettől meddig van érvényben az átirányítási végzés, hiszen ennek elrendelését ő kérte. Ezért a bíróság megállapította, hogy a végzésben megszabott idő lejártát követően felbontott levelek elolvasása nem

teinhető az egyezmény 8. cikk 2. bekezdése szerinti „törvény által lehetővé tettnek”, ezért a levelezésbe történt beavatkozás megsértette a kérelmező 8. cikkben biztosított jogait.

A végzésben megszbott időszakon belül átirányított levelek közül a kérelmező ügyvédje által ügyfeléhez intézett levelek kibontását és elolvasását a bíróság ugyancsak a 8. cikk megsértéseként értékelte. Mivel az ügyvéd–ügyfél kapcsolat magánjellegű és bizalmas természetű, azt a törvénynek is hatékonyan kell védenie. Emellett az adott esetben a leveleket kinyitó, elolvasó és azokról másolatot készítő személy kettős minősége folytán a kérelmezővel ellenérdekű fél volt egy folyamatban lévő jogi eljárásban, az ügyvéd ügyfelének küldött leveleinek elolvasása ezért az igazságszolgáltatás tisztességes jellegét is veszélyeztette. A bíróság szerint e levelek felbontására nem volt meg az igazolásukra szolgáló nyomós társadalmi szükségesség.

5.

Jog a magánélet tiszteletben tartásához; jog a sérelem hatékony orvoslásához; a bírósághoz fordulás joga
(Az egyezmény 8. cikke, 13. cikke, 6. cikke)
A Rotaru kontra Románia-ügy¹⁰

Az ügy körülményei. A kommunista rendszer Romániában történt hatalomra kerülését követően a megyei prefektus elutasította Aurel Rotaru arra vonatkozó kérelmét, hogy két pamfletjét publikálhassa a helyi diákújságokban. Rotaru, aki a történészek idején, 1946-ban egyetemi hallgató volt, levélben tiltakozott a prefektusnál szólásszabadsága megnyirbálása ellen. Emiatt 1948-ban letartóztatták, és a rendszerre sértő magatartás miatt egy év börtönre ítélték.

Az 1989-ben bekövetkezett rendszerváltást követően hozott törvény bizonyos jogosítványokat biztosított a kommunista rendszer azon üldözötteinek, akik korábban nem fejtettek ki fasiszta jellegű tevékenységet. E törvény alapján Rotaru pert indított a Belügy- és a Honvédelmi Minisztérium ellen, melyben azt kérte, hogy börtönben töltött idejét számítsák be a nyugdíja alapjául szolgáló szolgálati idejébe. Bár az alperes minisztériumok a kereset elleni védekezés kapcsán bemutatták a nemzetbiztonsági hivatal kérésükre kiadott igazolását arról, hogy Rotaru a iasi tudományegyetem diákjaként egy fasiszta jellegű keresztény diákegyletben „légionáriusi”¹¹ minőségben volt tag, 1993-ban hozott ítéletében a bíróság a szolgálati idő beszámítására vonatkozó keresetnek helyt adott.

Ezt követően Rotaru pert indított a nemzetbiztonsági hivatal ellen. Keresetében azt állította, hogy sohasem volt a hivatal levelében említett diákegylet

tagja, és hogy a levélben egyéb valótlan állítások is szerepelnek személyét illetően. Emiatt a polgári törvénykönyv kárfelelősségi szabályai alapján nem vagyoni kártérítést követelt, kérte továbbá, hogy a bíróság kötelezze a nemzetbiztonsági hivatalt a róla vezetett nyilvántartás módosítására. A bíróság megállapította: nem fedi a valóságot, hogy Rotaru volt légionárius lett volna. Keresetét azonban elutasította, mert álláspontja szerint a nemzetbiztonsági hivatal annak a törvénynek az alapján, mely elrendelte a korábbi Securitate teljes iratanyagának a demokratikus átalakulás után létrejött nemzetbiztonsági szolgálatok részére történő átadását, csupán letéteményese, őrzője volt a Securitate iratainak, s a Belügyminisztérium megkeresésének eleget téve nem saját információit közölte, hanem csak a törvény rendelkezései folytán hozzáférhető adatokról adott tájékoztatást.

Miután Rotaru az Emberi Jogok Európai Bizottságához kérelmet terjesztett elő annak megállapítását kérve, hogy Románia megsértette emberi jogait, az igazságügy-miniszter ismételten felkérte a nemzetbiztonsági hivatalt, még egyszer ellenőrizze a birtokában lévő információkat. Ennek eredményeként derült fény arra, hogy a diákszövetségi tagságra vonatkozó adat 1937-ből származik, amikor Rotaru csak 16 éves volt, ezért nem is lehetett egyetemi hallgató, egyébként sem a tudományegyetemet, hanem a jogi kart végezte el. Az információ tehát tévedésen alapult.

Ennek az új ismeretnek a birtokában Rotaru felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a bíróság ítélete ellen, annak megállapítását kérve, hogy a személyét érintő titkosszolgálati információk nem felelnek meg a valóságnak. Kérte továbbá kártérítés megítélését is. A felülvizsgálati kérelemnek a bíróság helyt adott, hatályon kívül helyezte a korábbi ítéletet, és megállapította, hogy a nemzetbiztonsági hivatal információi tévedésen alapultak és valótlanok. Kártérítést azonban nem ítélt meg.

Az ügyre vonatkozó lényegesebb román jogszabályok. Az 1990. március 30-i 118. számú törvényerejű rendelet 1. §-a úgy rendelkezik, hogy azok a személyek, akiket 1945. március 6-át követően politikai okokból szabadságvesztés büntetésre ítélték, vagy letartóztattak, igényelhetik, hogy a letartóztatásban töltött időt nyugdíjuk számításánál vagy előmenetelüknel figyelembe vegyék. A 6. § pedig úgy szól, hogy e személyek vagy az illetékes szervektől származó hivatalos iratokkal, vagy bármely más bizonyítékkal igazolhatják, hogy az 1. § feltételeinek megfelelnek. A 11. § kizárja a törvény hatálya alól azokat, akiket emberiség elleni bűncselekmény miatt ítélték el, vagy akik fasiszta jellegű szervezetek tagjai voltak.

A román nemzetbiztonsági hivatal megszervezéséről és működéséről szóló 1992. február 24-i 14. számú

törvény 2. §-a úgy szól, hogy a hivatal feladata a nemzetbiztonságot érintő adatok minden, e célra alkalmas forrásból történő megszerzése, birtokában tartása és kezelése. A 45. § úgy rendelkezik, hogy az adatokat a hivatal irattárában kell őrizni, és azokhoz csak a hivatal igazgatójának engedélyével lehet hozzájutni. Ugyanezen paragrafus szerint a hivatalnak át kell venni a korábbi nemzetbiztonsági szerv, a Securitate iratanyagát, melyet 40 évig titkosan kell kezelnie.

A bíróság ítélete (2000. május 4.) A strasbourgi eljárás során a román kormány vitatta, hogy a kérelmező – Rotaru – jogsértés áldozata volna, hiszen sérelmét a román bíróság ítélete orvosolta: ítéletében megállapította, hogy a nemzetbiztonsági hivatal által szolgáltatott adat a kérelmező légionáriusi tevékenységéről valótlán. A bíróság nem értett egyet azzal az érveléssel, hogy a román bírósági ítélet teljes egészében orvosolta a korábban elszenvedett sérelmet. Álláspontja szerint a bírói ítélet csak azt mondta ki, hogy a nemzetbiztonsági szerv nyilvántartásában szereplő adat Rotaruról nem fedi a valóságot, nem kötelezte azonban a nemzetbiztonsági szolgálatot az adatnak a nyilvántartásból való törlésére, nem ítélte meg kártérítést sem. Nem foglalt állást a bíróság abban sem, jogszerű-e a demokratikus Románia nemzetbiztonsági szolgálatának törvény általi felhatalmazása arra, hogy átvegye és kezelje a Securitate által Rotaruról gyűjtött adatokat, és nem döntött Rotarunak arról az alapvető fontosságú panaszáról sem, hogy a törvény nem határozza meg kellő világossággal és részletességgel azokat a feltételeket, melyeket a nemzetbiztonsági szolgálatnak a Securitatétól átvett adatok kezelése és felhasználása során tiszteletben kell tartania, s nem biztosít az adatkezeléssel esetleges, okozott sérelem orvoslására igénybe vehető lehetőségeket. Minderre tekintettel a kérelmező a román bíróság kedvező ítélete ellenére változatlanul jogsértés áldozatának tekintendő, ezért az Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény 34. cikke alapján¹² joga van a strasbourgi bíróságnál panaszt tenni.

*Az egyezmény 8. cikkének megsértését állító panasz*¹³. Annak, hogy az egyén magánéletének megzavarását, az abba való állami beavatkozást jogszerűnek lehessen tekinteni, három feltétele van: e beavatkozást a törvénynek kifejezetten lehetővé kell tennie, annak a 8. cikk 2. bekezdésében szereplő valamelyik cél érdekében kell történnie, végül a beavatkozásnak szükségesnek kell lennie egy demokratikus társadalomban, amin mindenekelőtt azt kell érteni, hogy csak az elérni kívánt cél által indokolt mérvű beavatkozásra kerülhet sor (arányosság).

A bíróság szerint az vitathatatlan, hogy a múltjával kapcsolatos adatok nyilvántartása a nemzetbiztonsági szervek részéről beavatkozásnak minősült a kérelme-

ző magánéletébe. Annak eldöntése céljából, hogy e beavatkozást törvény lehetővé tette-e, a bíróságnak a román jogszabályokat kellett megvizsgálnia.

A bíróságnak már azt illetően is kétségei támadtak, hogy ezt a fajta állami beavatkozást a magánéletbe úgy tekinthetjük-e, mint amelyet a törvény lehetővé tesz. Vitathatónak tartotta, hogy Rotaru-nak a '40-es években, igen fiatal korában tanúsított politikai magatartását Románia nemzetbiztonsága szempontjából olyan nyomatékosságnak kell tekinteni, hogy arra a nemzetbiztonsági törvény rendelkezéseit alkalmazzák. Végül is azonban úgy foglalt állást, hogy a nemzetbiztonsági adatok körének meghatározása az illetékes nemzeti hatóságok dolga, döntésüket a bíróság csak akkor bírálja felül, ha ez a minősítés nyilvánvalóan önkényes.

A bíróság hosszú ideje folytatott következetes gyakorlata szerint ahhoz, hogy a magánéletbe történő állami beavatkozást a törvény által lehetővé tettnek lehessen tekinteni, nem elegendő, hogy létezzen egy törvényi felhatalmazás, melyre hivatkozva a hatóság behatol a magánéletbe, hanem – és itt idézzük a bíróság okfejtését¹⁴ – „[a törvénynek] összhangban kell lennie az egyezmény preambuluma által hivatkozott jogállamiság követelményével... A 'törvény által lehetővé tett' kifejezés ilyen módon azt is jelenti – és ez a 8. cikk tárgyából és céljából következik –, hogy a hazai jogban megfelelő lehetőségeknek kell lenniük az emberi jogokba való önkényes beavatkozás elleni védekezésre; abban a körben, melyben a végrehajtó hatalom tevékenységét titkos módon és eszközökkel gyakorolja, a hatóság önkényes fellépésének kockázatai kézenfekvők... mivel a titkos ellenőrzések gyakorlata nem képezheti az érintett vagy a nagyközönség kontrolljának tárgyát, a jogállamisággal ellentétes volna a végrehajtó-hatalom diszkrecionális jogait szabályozó törvényt olyan garanciák nélkül meghozni, mely világos korlátok közé szorítaná e diszkrecionális jogot. Következésképpen a törvénynek kellő világossággal kell meghatároznia e diszkrecionális jogkör terjedelmét, számításba venni az adott intézkedésfajta természetét, hogy az érintett személy megfelelő védelmet élvezzen a hatóság önkényes joggyakorlásával szemben.”

Ezeket az elveket az előtte fekvő ügyre alkalmazva a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a román jogszabályok nem tesznek eleget e követelménynek. A 14/1992. évi törvény 8. §-a csupán általánosságban nyilvánítja ki, hogy a hatóság beszerezheti, rögzítheti és titkos ügyiratokban kezelheti a nemzetbiztonságot érintő információkat. E felhatalmazásnak a jog nem szab semmiféle gátat. Nem határozza meg, milyen fajta információkat szabad gyűjteni vagy regisztrálni, nem jelöli meg azt a személyi kört sem,

amellyel kapcsolatban információ gyűjthető vagy kezelhető, azokról a körülményekről és eljárásokról is hallgat, melyek között az információgyűjtés folyhat, és eljárási követelményeket sem szab meg. Nem határozza meg az információk kezelésének végső határidejét sem. Az információknak a nemzetbiztonság érdekében történő gyűjtése azoknak az okoknak legalább jelzésszerű feltüntetése nélkül, melyek az adatgyűjtés alapjául szolgálhatnak, túlságosan általános. Különös aggodalomra ad okot a törvénynek a Securitatetól átvett információkra vonatkozó 45. §-a, mely nem határozza meg, kik tekinthetnek be ezen anyagokba, milyen természetű iratanyagot kell, vagy lehet átvenni, azt milyen célokra lehet használni, mi az átvételnél követendő eljárási rend. Az sem világos a törvényből, hogyan valósul meg a titkosszolgálat működésének ellenőrzése és felügyelete. Holott, amint arra a bíróság több ítéletében már rámutatott,¹⁵ a nemzetbiztonsági szervek tevékenysége hatékony ellenőrzésének hiánya azt eredményezheti, hogy a szolgálatok – azon az alapon, hogy a demokratikus viszonyokat védjük – éppen e viszonyokat ássák alá vagy semmisítik meg.

A törvény mindezen hiányosságait mérlegre téve a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a törvényekkel szembeni jogállami követelmények hiányában a kérelmező magánéletére vonatkozó adatok kezelésére és felhasználására vonatkozó törvény nem tekinthető az egyezmény 8. cikk 2. bekezdésének megfelelő törvénynek. Ezért már a magánéletbe beavatkozás jogszerűségének első feltétele sem teljesült, így Románia megsértette a kérelmezőnek az egyezmény 8. cikkében biztosított jogait.

Az ítélet e részéhez hét bíró (a tizenhét tagú Nagy-kamarából) párhuzamos indokolást fűzött. Ebben kifejtették: bár a bíróság az egyezményben biztosított jogok korlátozása miatti panaszügyekben a jogszerű (megengedett) jogkorlátozás három feltételének vizsgálata során akkor, ha a sorrendben első feltételt (a korlátozást törvény tegye lehetővé) nem találta teljesítettnek, az egyezmény megsértését állapítja meg anélkül, hogy a további két feltétel teljesülését megvizsgálná, a jelen ügy körülményei folytán ettől a bevett gyakorlattól véleményük szerint el kellett volna térni, és érdemi választ kellett volna adni a román kormány azon védekezésére is, mely szerint a Rotarura vonatkozó korábbi Securitate-adatok átvételét és további kezelését a demokratikus fordulat utáni Románia illetékes szervei által Románia nemzetbiztonsági érdekei indokolták volna. A párhuzamos indokolás kiemelte, hogy a korábbi rendszerben több mint ötven éve egy fiatal fiúról jogtalanul és önkényesen gyűjtött adatok, melyek egy része nyilvánvalóan téves is, továbbra is részét képezik a nemzetbiztonsági

szervek által őrzött, kezelt, illetőleg felhasznált adatoknak, és pedig anélkül, hogy ezzel a visszaélések eleni hatékony garanciák párosulnának. Bár a bíróságnak nem feladata, hogy megállapítsa: az egyezményvel ezeknek az adatoknak a teljes megsemmisítése, vagy betekinthesége és az érdekeltek általi módosíthatósága, vagy más megoldás lett volna összhangban, az azonban, hogy ezt valamiféle jogos nemzetbiztonsági megfontolás indokolná, elfogadhatatlan. Ezért a bíróságnak ki kellett volna mondania, hogy a kérelmező magánéletébe való beavatkozás az egyezmény 8. cikk 2. bekezdésében említett nemzetbiztonsági érdekre hivatkozással nem indokolható.

Kommentár. Ennek a véleménynek az adja meg a jelentőségét, ha később hasonló ügy kerül a bíróság elé, mely túljut a 'törvény által lehetővé tett' teszten. Igen kétséges, hogy az alperes kormány meg fogja tudni győzni a bíróságot arról, hogy az önkényuralmi rendszer során gyűjtött adatok további kezelése és használata a demokratikus átalakulás utáni időszakban pusztán a nemzetbiztonság érdekeire hivatkozással jogszerű.

A kérelmező azt is sérelmezte, hogy a román jogrendszer nem biztosított lehetőséget számára a róla tárolt adatok megsemmisítését célzó hatékony lépések megtételére. A bíróság osztotta ezt az álláspontot, és megállapította, hogy Románia megsértette a kérelmezőnek az egyezmény 13. cikkében biztosított jogait.

A kérelmező azt is sérelmezte, hogy a felülvizsgálati kérelméről döntő bíróság nem döntött kártérítési iránti kérelméről, és ezzel megsértette az egyezmény 6. cikkében biztosított jogait.¹⁶

Mivel a kérelmező valóban előterjesztett a bírósági eljárásban kártérítési igényt, ami vitathatatlanul polgári jogi követelés, de a bíróság erről az igényről nem döntött, a bíróság álláspontja szerint megsértették Rotarunak az egyezmény 6. cikk 1. bekezdésében biztosított jogait is.

Kommentár. A bíróság esetjogában a 6. cikk megsértésének megállapítására általában azon az alapon kerül sor, hogy az érintettek nem volt módja ügyét bíróság elé vinni, például mert az ország törvényei nem biztosították adott ügyben a bírósági utat. Az, hogy a 6. cikk megsértése abban álljon, hogy bár a bírósági út rendelkezésre állott, de a bíróság az eléje vitt igényről nem döntött, eddig viszonylag ritkán fordult elő. Ez a francia és az annak megoldását átvevő jogrendszerekben az igazságszolgáltatás megtagadásaként szankcionált igazságszolgáltatási anomália találta meg a maga megfelelőjét a strasbourgi jogalkalmazási gyakorlatban. Ebben az értelemben tarthat érdeklődésre számot a bíróság döntésének e része is.

A demokratikus átalakuláson keresztülmenő közép- és kelet-európai államok saját korábbi titkosszolgálataikhoz való, nehéz és többtekintetben ellent-

mondásos viszonyának egy másik vetületébe enged bepillantást az ENSZ Emberi Jogi Bizottságának alábbi határozata.

6.

*Jog közhivatali tisztség viseléséhez;
(a Polgári és politikai jogok nemzetközi
egyezségokmányának 25. cikké¹⁷⁾)
Wiesław Kall kontra Lengyelország¹⁸
Az Emberi Jogi Bizottság döntése¹⁹*

Az ügy körülményei. W.K. mintegy húsz éven át a lengyel polgárőrség (milícia) vezető beosztású tisztségviselője volt, oktatási és káderüggyel foglalkozott. Egy 1990-ben elfogadott törvény feloszlatta a titkosrendőrséget, és megszüntette tagjainak szolgálati jogviszonyát. Ugyanekkor feloszlatták a milíciát is, de a törvény szerint ennek tagjai automatikusan a Belügyminisztérium állományába kerülnek, kivéve a titkosrendőrségnek a miliciánál szolgálatot teljesítő tagjait, akiknek szolgálati jogviszonya a törvénytől fogva ugyancsak megszűnt. Azok, akiknek szolgálati jogviszonya a törvénytől fogva megszűnt, igazolóbizottsághoz fordulhattak annak megállapítása végett, hogy képesítésüket, szakértelmüket és a belügyi dolgozókkal szemben támasztható erkölcsi követelményeket tekintve alkalmasnak tekinthetők-e a Belügyminisztériumban történő alkalmazásra. Az e kategóriába tartozók közül az igazolóbizottság tízezerénél több személy esetében arra a döntésre jutott, hogy alkalmasak, három és fél ezer személy esetében pedig arra, hogy nem. W. K. beosztását a miliciánál a belügyminiszter rendelete úgy minősítette, hogy az a titkosrendőrség részének tekintendő, így szolgálati viszonya a törvénytől fogva megszűnt. W. K.-t az igazolóbizottság első fokon alkalmatlannak találta belügyi szolgálatra, fellebbezése folytán a másodfokú igazolóbizottság azonban alkalmasnak minősítette. Ezért alkalmazását kérte a BM-nél, illetőleg a rendőrségen, de kérelmét elutasították. W.K. állítása szerint a Lengyel Egyesült Munkáspárt-beli tagságára és baloldali meggyőződésére tekintettel bocsátották el, és tagadták meg alkalmazását az átszervezést követően a BM-ben illetőleg a rendőrségnél. Ezzel megsértették az egyezségokmány 25. cikk c) pontjában biztosított jogait.

A korábbi titkosrendőrség megszüntetésével egyidejűleg jelentősen csökkentették az egész belügyi apparátusnak (BM, rendőrség) a korábbi rendszer rendőrállami jellege folytán indokolatlanul földuzzasztott létszámát. Ami a panaszos szolgálati viszonyának a titkosrendőrséghez tartozása miatti megszüntetését illeti, az Emberi Jogi Bizottság megállapította: a

törvényt mindenkire alkalmazni kellett, aki a titkosrendőrség tagja volt, vagy ilyennek volt tekinthető, nem pedig csak egyes személyekre. Mivel ezek szerint a törvényt az ugyanabban a helyzetben lévő személyek teljes körére alkalmazni kellett, az egyezségokmány 25. cikk c) pontja diszkriminatív alkalmazása nem állapítható meg, azt is figyelembe véve, hogy a korábbi titkosrendőrség (ami lényegében a politikai rendőrséggel azonos) megszüntetése a demokratikus átalakulás körülményei között nem tekinthető észszerűtlen, illetőleg önkényes intézkedésnek.

Ami alkalmazási kérelmének elutasítását illeti, az EJB először is rámutatott arra, hogy az egyezségokmány 25. cikk c) pontja nem biztosít jogot a közszolgálatba jutásra, hanem azt mondja ki, hogy e tekintetben minden állampolgárnak megkülönböztetés nélkül, egyenlő eséllyel kell rendelkeznie. Azt nem látta bizonyítottnak, hogy az alkalmazási kérelem elutasításának nem a betölthető álláshelyeknek a létszámcsökkentés miatti alacsony száma volt az oka – a lengyel kormány ezzel érvelt –, hanem W.K. politikai meggyőződése. Ez az utóbbi feltételezés annál is kevésbé valószínű, mert számos, a kérelmezővel azonos helyzetben lévő, korábbi titkosrendőrségi tisztségviselőt alkalmaztak az újjászervezett lengyel belügyi szolgálatban. W.K. panaszát ezért az EJB elutasította.

7.

*Jog a véleménynyilvánítás szabadságához
(Az egyezmény 10. cikke)
A) Az Andreas Wabl kontra Ausztria-ügy²⁰*

Az ügy körülményei. A kérelmező Andreas Wabl az osztrák zöld párt parlamenti képviselője volt, amikor 1988 júniusában részt vett a Graz melletti reptéren az elfogó harci vadászgépek ottani állomásoztatása elleni tüntetésen. Összetűközésre is sor került a rendvédelmi szervek és a tüntetők között, aminek során Wabl két helyen megkarmolta az egyik rendőr alkarját. 1988. augusztus 14-én az egyik legolvasottabb helyi lap, a Steierkrone címdoldalán és belső vezércikkében egy újságíró arról számolt be, hogy a megsebesített rendőr élete pokollá vált attól való félelmében, hogy a Wabl által okozott sebek folytán szervezetébe AIDS-vírus került: kapcsolata feleségével megromlott, gyermekeihez nem mer közeledni, barátai elkerülik. A cikk követelte: Wabl-t vessék alá kötelező vérvizsgálatnak az AIDS-teszt elvégzésére. Wabl, akivel az újságíró cikke megjelenése előtt nem beszélt, felkérte a cikk szerzőjét állításainak kiigazítására. Ennek eredményeképpen a Steierkrone három nappal későbbi számában nyilatkozatot tettek közzé, melyben a szerkesztőség kijelentette: a rendőrnek az

AIDS-fertőzéstől való félelméről szóló cikknek a leg-halványabb célja sem volt Andreas Wabl képviselő hírnevének személyes vagy politikai célból történő beárnyékolása, ezért a cikkért, mely nem felelt meg az újság hírnevéhez illő újságírói tisztesség követelményeinek, bocsánatot kérnek.

E második cikk megjelenésének napján Wabl sajtókonferenciát tartott a tüntetéssel kapcsolatban, melyen a két cikk is szóba került. Wabl kijelentette: a cikkekkal öt politikailag lehetetlenné kívánták tenni. Egy újságírói kérdésre Wabl kijelentette: „Ez náci újságírás”. E kijelentés miatt az újság polgári pert indított ellene az osztrák Ptk. 1330. §-a alapján. Kereseti kérelme az volt, hogy Wabltiltsák el e kijelentése későbbi megismétlésétől, és hogy e kijelentését igazítsa helyre. A keresetet az első- és másodfokú bíróság elutasította, ítéleteiket megváltoztatva a Legfelsőbb Bíróság azonban annak helyt adott. Wabl az egyezmény 10. cikke által biztosított véleménynyilvánítási szabadsága megsértése miatt fordult a strasbourgi bírósághoz, mely 2000. március 20-án hozott ítéletet.

Wabl rágalmozás miatt tett feljelentést az újságot kiadó cég ellen, melyet ennek nyomán a büntetőbíróság a médiatörvény alapján bűnösnek mondott ki, és Wabl javára kártérítést is megítélt.

A bíróság ítélete szerint a Kronen-Zeitung cikke, mely Wabl személyét a lakosság körében félelmet és ellenszenvet kiváltó AIDS-betegséggel hozta összefüggésbe, nagyon sértő volt, és a bíróság kételyeit fejezte ki azt illetően, hogy az újság állítása bármilyen módon összefüggésben állt volna azzal a repülőtéri tüntetés körüli társadalmi méretű vitával, melynek Wabl egyik szervezője volt, vagy e vitát bármiképpen előre vitte volna. Ezért érthető és jogos, hogy erre Wabl valamiképpen reagált, reakciója azonban nem igazolható: náci újságírói módszerekkel vádolni valakit Ausztriában, melynek háború utáni törvényhozása büntetni rendelte a nemzetiszocialista eszmék terjesztését vagy dicséretét, olyan megbélyegző jellegű, amit nem lehet a sértő cikk állításaira adott arányos válaszként értékelni. A bíróság e megállapításnál azt is figyelembe vette, hogy Wabl kijelentését nem a cikk megjelenését követően azonnali reakcióként tette meg, ami inkább megmagyarázható lett volna, hanem néhány nap múlva. Az sem hagyható figyelmen kívül, hogy módjában állt az újság ellen büntető feljelentést tenni – ezt meg is tette, eredménnyel –, valamint hogy éppúgy kérhetette volna az újság eltiltását e kijelentés megismétlésétől, és igényelhetett volna helyreigazítást is, mint ahogyan az újság tette ezt vele szemben. Végül arra is rámutatott a bíróság, hogy amitől eltiltották Wabl, az a náci újságírás, vagy hasonló kifejezés ismételt használata volt, ami nem aka-

dályozta abban, hogy a Kronen-Zeitung eljárását más módon, más szavakkal, de tartalmilag ugyanolyan elmarasztalóan minősítse.

Ezért a Bíróság ítélete szerint Wabl véleménynyilvánításának szabadságát kijelentéseinek megismétlésének eltiltásával és helyreigazításra kötelezésével nem sértették meg.

B) A Bergens Tidende és társai kontra Norvégia-ügy²¹

Az ügy körülményei. A Bergens Tidende, Norvégia nyugati partvidékének legnagyobb példányszámú napilapja riportsorozatot közölt egy neves bergeni plasztikai sebész magánklinikáján végzett sikertelen mellműtétekről. A riportalanyok, akik külső megjelenésük előnyösebbé tétele érdekében adtak megbízást az orvosnak a műtétekre, arra panaszkodtak, hogy a plasztikai beavatkozás eredményeképpen olymértékben romlott a külsejük, ami életreszólóan megakadályozta őket párkapcsolatok folytatásában, de még abban is, hogy nyilvánosan fürdőruhában jelenjenek meg. Kifogásolták azt is, hogy a műtéteket követően súlyos komplikációk – tűrhetetlen fájdalom, magas láz – jelentkeztek, és a sebész pácienseinek, illetőleg hozzátartozóiknak csak többszöri sürgetésére, feljelentéssel való fenyegetésére volt hajlandó betegeit ellátni, s igen durva hangot ütött meg, amikor szóvátették, hogy a rendkívül magas összegű honorárium ellenében elvégzett beavatkozások az ellenkező eredményt hozták, mint amit vártak tőlük.

A plasztikai sebész hírnévrontás miatt keresetet nyújtott be a Bergens Tidende, annak főszerkesztője és a riportokat készítő újságíró ellen, melyet első- és másodfokon elvesztett ugyan, a Legfelsőbb Bíróság azonban a keresetnek helyt adott és (mintegy 200 millió forintnak megfelelő összegű) kártérítés megfizetésére kötelezte az alpereseket.

Az újság és az újságírók azzal a panasszal fordultak a strasbourgi bírósághoz, hogy a velük szemben alkalmazott polgári jogi szankció az egyezmény 10. cikkében biztosított véleménynyilvánítási szabadságukban korlátozta őket.

A bíróság ítélete. Az, hogy a véleménynyilvánítási szabadság korlátozását mások jóhírnevének védelme érdekében törvény korlátozhatja, és Norvégiában a korlátozást törvény – a polgári törvénykönyv – tette lehetővé, nem volt vitás az ügyben. A bíróságnak lényegében egyetlen kérdésben kellett állást foglalnia: szükséges intézkedésnek tekinthető-e egy demokratikus társadalomban a véleménynyilvánítási szabadság korlátozása az ügy körülményeire tekintettel?

A sebész keresetét elutasító, illetőleg az annak helyt adó norvég bíróságok megközelítése között ott

volt az eltérés, hogy a Legfelsőbb Bíróság szerint a cikkek az átlagolvasóban nem csak azt a véleményt alakították ki, hogy a sebész hibát követett el azokban az esetekben, melyekben páciensei az operációt követően komplikációkat jeleztek neki, mert nem biztosította számukra az ilyenkor tőle elvárható kezelést és gondozást, hanem azt is, hogy a cikkekben ismertetett és fényképfelvételekkel is alátámasztott sikertelen műtétek a sebész orvosi felkészültségének a hiányaiból adódnak. A bíróság nem tekintette feladatának az abban való állásfoglalást, hogy az átlagolvasó hogyan értelmezhetné a riportok tartalmát.

A bíróság megállapította: az vitathatatlan, hogy a riportokban az olvasó tudomására hozott téma a helyi közvéleményt foglalkoztató, annak érdeklődésére joggal számot tartó, közérdekű probléma volt. A meginterjúvolt asszonyok nyilatkozatai vitathatatlanul korrektül ismertették a velük történeteket, és a riport elbeszélésüket tárgyyszerűen adta vissza. Tény: az érintettek helyenként igen erős kifejezéseket használtak, és a riportok gyakran szó szerint idézték e kifejezéseket. A sikertelen operációkat illusztráló fényképfelvételek azonban teljesen érthetővé tették a nyilatkozatot adó asszonyok felindultságát és elkeseredését. Emellett egyetlen nyilatkozatban sem volt olyan állítás, hogy a nem kielégítő műtéti eredmény a sebész hanyagságának tudható be. Valamennyi riportalany állításának és panaszának középontjában az állt, hogy az orvos abban a tekintetben szegte meg kötelezettségét, hogy elmulasztotta a betegek megfelelő utókezelését, ez a tény pedig vitathatatlan. A cikkek egészében sem mértéktelenül túlzók, sem félrevezetők nem voltak. Emellett az orvos is lehetőséget kapott arra, hogy érveit az újságban elmondja.

A bíróság nem vitatta, hogy a sebész praxisa a cikksorozatot követően drasztikusan visszaesett. Ez azonban nem annak a következménye, hogy az érintettek nyilvánosságra hozták az újságban a velük történeteket, hanem annak, hogy az orvos nem tett eleget az orvosi hivatást gyakorlóakra széles értelemben háruló kötelezettségeknek: elmulasztotta az operációt követően kritikus állapotba került betegeinek megfelelő kezelését, az operációk elvégzésével befejezettek tekintette tevékenységét. Klientúrájának elvesztését sem hányhatja a cikksorozatot közzé tevő újság szemére.

A bíróság álláspontja szerint az újságot és az újságírókat sújtó jelentős összegű kártérítés az ügy körülményeire tekintettel nem minősül (az Egyezmény 10. cikkének szavait idézve) szükséges intézkedésnek egy demokratikus társadalomban mások jó hírvének védelmében. Ezért a bíróság megállapította, hogy Norvégia megsértette a kérelmezők vélemény-

nyilvánítási szabadságát. Az ítélet arra kötelezte Norvégiát, hogy ugyanazt az összeget fizesse meg igazságos elégtételként a kérelmezőknek, mint amelynek megfizetésére őket a Legfelsőbb Bíróság ítélete kötelezte.

Kommentár. A Dalban kontra Románia-ügyben hozott ítélethez fűzött megjegyzésemben (Fundamentum 2000/2.) utaltam arra, hogy a véleménynyilvánítás bírósági ítélet általi szankcionálását panaszoló kérelmek közül a túlnyomó többség azt sérelmezte, hogy véleménynyilvánításhoz való jogát büntetőjogi bűnösségét kimondó ítélet korlátozta. Ennek folytán a strasbourgi bíróságnak akkor, amikor – iskolát teremtő nagy ügyekben (Lingens, Castels stb) azt vizsgálta, hogy a véleményének hangot adó újságíró vagy más személy e miatti bűnösségének kimondása „szükséges intézkedésnek minősül-e egy demokratikus társadalomban”, a büntetőjogi elítélés természetéből, és az ahhoz fűződő jogi és társadalmi megítélésbeli hátrányokból adódóan könnyebben juthatott arra a következtetésre, hogy a véleménynyilvánítás büntetőjogi szankcionálása túlmélt a szükségesség és az arányosság mértékén. Azt a kérdést fogalmaztam meg, vajon a bíróság hogyan ítélné meg a vélemény kinyilvánításának polgári jogi szankcionálását (például kártérítésre kötelezést)? A Bergens Tidende-ügyből úgy tűnik, hogy a bíróság adott esetben nem csak a büntetőjogi elítélést, hanem a hírnévrontás miatti polgári jogi elmarasztalást is a véleménynyilvánítás jogába történő szükségtelen és aránytalan beavatkozásnak és ennek folytán az egyezmény 10. cikke megsértésének tekintheti.

Bán Tamás

JEGYZETEK

1. 34382/97 számú kérelem
2. Az ügy az Emberi Jogok Európai Bizottsága előtt indult és a 11. számú Jegyzőkönyv hatályba lépését követően 1998. november 1-jén került a Bíróság elé.
3. Ezt az alábbiakban említett Sasita Khasmagometovna Kashuyeva kontra Oroszország-ügy is példázza
4. 56615/00 számú kérelem
5. Lásd például a határozatokat
6. „Főtitkári tudakozódás. Az Európa Tanács Főtitkára által előterjesztett megkeresésre minden Magas Szerződő Fél tájékoztatást ad arról a módról, ahogy belső joga biztosítja az Egyezmény rendelkezéseinek hatékony végrehajtását.”
7. 2000. május 18-i ítélet
8. E cikk szerint ‘Bárkinek, akinek a jelen Egyezményben biztosított jogait és szabadságait megsértették, joga van ahhoz, hogy a hazai hatóság előtt a jogsérelem hatékony orvoslását kérje az esetben is, ha e jogokat hivatalos minőségben személyek sértették meg.’
9. 2000. június 20-i ítélet

10. 28341/95 számú kérelem
11. A légionáriusok a fasiszta jellegű diákszövetségek legaktívabb tagjai voltak
12. E cikk szerint a Bíróság kérelmet vehet át bármely személytől, aki azt állítja, hogy az Egyezményben biztosított jogok megsértésének áldozata
13. „1. Mindenkinek joga van arra, hogy magán- és családi életét, lakását és levelezését tiszteletben tartsák. 2. E jog gyakorlásába hatóság csak a törvényben meghatározott olyan esetekben avatkozhat be, amikor az egy demokratikus rársadalomban a nemzetbiztonság, a közbiztonság, vagy az ország gazdasági jóléte érdekében, zavargás vagy bűncselekmény megelőzése, a közegészség, vagy az erkölcsök védelme, avagy mások jogainak és szabadságának védelme érdekében szükséges.”
14. E tételét a Bíróság az Amman kontra Svájc-ügyben hozott ....-i ítéletében fogalmazta meg első ízben.
15. Pl. Klass és társai kontra Németország, ... ítélet
16. Az Egyezmény 6. cikk 1. bekezdésének az ügyben lényeges rendelkezése az, hogy mindenkinek joga van arra, hogy polgári jogi jogait és kötelezettségeit érintő jogvitájában bíróság döntsön.
17. A 25. cikknek az ügyben alkalmazott rendelkezése így hangzik: „Minden állampolgárnak [...] joga és lehetősége van arra, hogy [...] c) az egyenlőség általános feltételei alapján hazájában közhivatali tisztséget viselhesen.”
18. 552/1993 számú ügy
19. Az Emberi Jogi Bizottságot a Polgári és Politikai Jogok nemzetközi Egyezségokmányának 28. cikke hozta létre, az Egyezségokmány Fakultatív jegyzőkönyve alapján egyéni panaszokat vizsgálhat meg. Hatásköre és eljárása sok tekintetben hasonló a strasbourgi Bíróság funkcióihoz
20. 24773/94 számú kérelem
21. 2000. május 20-i ítélet